

ΕΘΝΙΚΗ ΑΠΡΕΠΕΙΑ*

του Αντώνη Λιάκου

Μόνο ντροπή μπορούμε να αισθανθούμε από την απόφαση της ελληνικής κυβέρνησης να απουσιάσει από την τελετή μνήμων των θυμάτων της ναζιστικής κατοχής στο Άουσβιτς. Ντροπή για μας και προσβολή στις χιλιάδες των νεκρών.

Ακόμη και στις καθημερινές σχέσεις, λ.χ. στο μνημόσυνο συχωριανών μας, το να θέσει κάποιος όρους για την παρουσία του γείτονά του και τελικά να μη συμμετάσχει ο ίδιος δεν θα χαρακτηριστεί παρά ως απρέπεια. Αυτή η στοιχειώδης κοινωνικότητα είναι άγνωστη στο υπουργείο Εξωτερικών; Τι περισσότερο θα τους συμβούλευε κάποιος υποθετικός πράκτορας που θα ήθελε να διασύρει τη χώρα μας; Και ο κυβερνητικός εκπρόσωπος, που ανέλαβε να δικαιολογήσει τα αδικαιολόγητα, έχει χάσει εντελώς τη συναίσθηση ότι είναι ακαδημαϊκός δάσκαλος, και μάλιστα σε ένα πανεπιστήμιο χτισμένο πάνω στους προγονικούς τάφους των θυμάτων που αρνήθηκε να τιμήσει; Και ο υπουργός Βόρειας Ελλάδας, ρέκτης της ιστορίας της Θεσσαλονίκης επί κατοχής, δεν βρήκε δυο λόγια να διαφοροποιηθεί; Ή ο εθνικισμός, μαζί με τον λαϊκισμό και τους μικροκομματικούς υπολογισμούς – και εν όψει προεδρικών εκλογών –, έχει καταδιabρώσει τελικά τον στοιχειώδη πολιτισμό μας;

Ο κλασικότερος και συντομότερος ορισμός του εθνικισμού είναι ότι τα συμφέροντα μιας εθνικής ομάδας, ενός εθνικού κράτους, προτάσσονται κάθε άλλης, οικουμενικότερης αξίας. Αυτόν ακριβώς τον ορισμό ήλθε να επιβεβαιώσει η απόφαση της ελληνικής κυβέρνησης. Η διαφορά για τη χρήση του ταφικού συμβόλου της Βεργίνας τέθηκε πάνω από την ανάγκη να τιμη-

θούν οι εκατόμβες των θυμάτων του ναζισμού στην Ευρώπη, να καταδικασθεί ο ακραίος εθνικισμός, ο φασισμός. Τώρα αποκαλύπτεται καθαρά, ακόμη και στους αφέλεις καλοπροαίρετους ή σε εκείνους που υποτιμούσαν το φαινόμενο του εθνικισμού, ποιες είναι οι συνέπειές του. Αποτέλεσμα τριών χρόνων παραπληροφόρησης και προπαγάνδας που με τη σύγχρονη δύναμη της εικόνας δημιουργεί μαζική ψύχωση. Η σχετική είδηση για την απρεπή ελληνική απουσία από το Άουσβιτς μεταδόθηκε από το ειδησεογραφικό δελτίο ως «νέες προκλήσεις του Γκλιγκόροφ»!

Η ψύχωση αυτή όμως δημιουργείται γιατί υπάρχουν οι αποδοχές. Στη Θεσσαλονίκη, την πόλη που ξεκληρίστηκε από τους ναζί, υπάρχουν μνημεία για το Καραμπάχ, για την Κορέα, για την ελληνοσερβική φιλία. Καλώς όλα αυτά, αλλά μνημείο για την εξόπωση της μεγάλης εβραϊκής κοινότητας της πόλης δεν υπάρχει. Μια μίζερη συνοικιακή πλατειούλα όλη κι όλη να θυμίζει τη μνήμη των εβραίων μαρτύρων. Πενήντα χρόνια τώρα δεν πρόκειται για παράλειψη. Η έκβαση του εμφυλίου πολέμου δημιούργησε μια ψύχωση στο κυρίαρχο πολιτικό σύμπλεγμα σύμφωνα με την οποία κάθε εκδήλωση μνήμης για τις θηριωδίες των δυνάμεων κατοχής και για την Αντίσταση θεωρήθηκε ύποπτη αριστεροσύνης. Και όταν στα χρόνια του ΠαΣοΚ η Αντίσταση αναγνωρίστηκε, η στάση υπέρ των Παλαιστών και εναντίον των νέων θηριωδών των ισραηλινών στρατευμάτων οδήγησε σε μια αδικαιολόγητη σύγχυση με αποτέλεσμα μια νέα σιωπή γύρω από το Ολοκαύτωμα. Ύστερα ήρθε ο εθνικισμός για να δηλητηριάσει τα πνεύματα και να συσκοτίσει εντελώς την εθνική μνήμη.

Η απρεπής στάση στη μνήμη των θυμάτων

της κατοχής στο Άουσβιτς πρέπει να καταγραφεί ως εθνικό όνειδος. Πρέπει να καταλάβουμε πια ότι ο εθνικισμός στρέφεται εναντίον του έθνους. Δεν το υποστηρίζει.

* Το κείμενο δημοσιεύτηκε στην εφ. *Το Βήμα της Κυριακής* στις 5 Φεβρουαρίου 1995.

ΑΝΑΖΗΤΩΝΤΑΣ ΤΟΝ ΙΝΤΙΑΝΑ ΤΖΟΟΥΝΣ...*

του Παντελή Μπουκάλα

Το μυστήριο του τάφου του Αλεξάνδρου βαίνει προς λύση αποκαρδιωτική, προπαντός για όσους έσπευσαν να εκμεταλλευτούν μυθοποιητικά και ιδεολογικά την όλη υπόθεση. Η πρώτη χρονολόγηση των κρίσιμων επιγραφών τις φέρει κατά τρεις αιώνες μεταγενέστερες από την ταφή του βασιλιά, οπότε μειώνεται σοβαρότατα η τεκμηριωτική τους αξία. Ωστόσο, στο δεκαπενθήμερο κατά το οποίο αναπτύχθηκε το δράμα, πρόλαβαν να εκδηλωθούν όλα τα συμπτώματα που βαραίνουν το δημόσιο βίο και λόγο, στην πολιτική και πολιτιστική συνιστώσα του. Η βιασύνη της αρχαιολογίας και η επιλογή της να ακολουθήσει την οδό του θεάματος πριν αποδείξει τους ισχυρισμούς της, η μάλλον εσκεμμένη βραδυπορία των αρμόδιων κρατικών φορέων και η δεδομένη αμετροέπεια ικανής μερίδας των μαζικών μέσων, ετοίμασε ένα μεθυστικό κοκτέιλ· η ζάλη του θα μας ταλαιπωρεί για καιρό...

Βέβαια, ετούτη τη φορά δεν υπήρξε κατεπείγουσα κρατική αξιοποίηση της πιθανότητας του «θαύματος», όπως συνέβη με τον Κολοσσό της Ρόδου που αποδείχτηκε τσιμεντένια «δημιουργία» κάποιου εκσκαφέα, παρά τις αντίθετες διαβεβαιώσεις ε-

νός υπουργού που αποφάσισε αναρμοδίως να μιμηθεί τον Ιντιάνα Τζόουνς. Μολαταύτα, εκείνοι που –ως εκ της θέσεώς τους– όφειλαν να συγκρατήσουν εγκαίρως τους τόνους σε χαμηλότερα επίπεδα αδράνησαν, και με τις αμφιλογίες και τις υπεκφυγές τους θόλωσαν ακόμη περισσότερο τα νερά.

Από αυτά ακριβώς τα νερά αναδύθηκαν οι «μετενσαρκώσεις» της Ολυμπιάδας που έσπευσαν να προσθέσουν το δικό τους «αποδεικτικό βάρος» στις ελπίδες της αρχαιολόγου. Από αυτά τα νερά ανασύρθηκε η πρώτη ύλη που χρειαζόταν για να γραφούν εθνικιστικά σχόλια και περιφρονητικοί τίτλοι για «τα σκοπιανά κοράκια». Αυτά τα νερά –παρότι θολά– χρησιμοποιήθηκαν για να ξεπλύνουν το ξόανο της «φυλετικής μοναδικότητάς μας», το οποίο, σύμφωνα με τις επικρατούσες ιδεοληψίες, οφείλουν να προσκυνούν όλοι οι λαοί του κόσμου.

Σταθερά παγιδευμένοι από τη λογική του μικροϊδιοκτήτη, και από την πεποίθηση ότι το αρχαίο κλέος έχει περάσει ατόφιο σ' εμάς, δεν δείχνουμε πρόθυμοι να αποδεχτούμε ότι η χάρη των μύθων που συνοδεύουν το όνομα του Αλέξανδρου οφείλεται στην οικουμενική διάπλάσή τους. Τον ίδιο το στρατό του δεν τον αποτελούσαν μόνο Μακεδόνες, Κρήτες, Αιτωλοί, Θεσσαλοί, Ακαρνάνες. Υπήρχαν σχεδόν όλα τα φύλα της Βαλκανικής, Ιλλυριοί, Θράκες, Παίονες. Τον τίμησαν και τον πίστεψαν, σαν ήρωα ή θεό, από την Περσία ως την Ισλανδία, από τη Σενεγάλη ως το Αφγανιστάν. Κάθε λαός τού απέδωσε τα δικά του γνωρίσματα, κάθε χώρα έχει να επιδείξει τα ίχνη της διάβασής του. Οι θρησκείες, η ιουδαϊκή, η χριστιανική, η μουσουλμανική, μερίμνησαν να τον εντάξουν στον κόσμο τους. Αυτόν τον οικουμενικό Αλέξανδρο εί-

ναι ανάγκη να τον πετσοκόψουμε στα μέτρα των δικών μας εμμονών και μικροσυφερόντων; Είναι ανάγκη να του αναθέσουμε να νομιμοποιήσει μεταθανάτως ένα εμπάργκο από το οποίο (καθώς καταγγέλλεται) πλούτισαν αρκετοί Έλληνες, και μάλιστα φανατικοί πατριώτες;

* Το κείμενο αυτό δημοσιεύτηκε στην εφ. *Καθημερινή* στις 7 Φεβρουαρίου 1995.

ΦΙΞ Κάνει καλό!

του Σάββα Τσιλένη

Το κτίριο Φιξ ως τοπόσημο χαρακτηρίζεται από αλλά και χαρακτηρίζει έναν από τους πλέον ευθύγραμμους αστικούς οδικούς άξονες που διαθέτει η χώρα. Η λεωφόρος Συγγρού με τη βόρεια – νότια κατεύθυνσή της συνδέει αυτό που έλειπε πάντοτε από το Κέντρο της Πόλης την άμεση επαφή με το υγρό στοιχείο. Αν σταθεί κανείς στις Στήλες θα ατενίσει τη θάλασσα του Φαληρικού όρμου και το Φιξ, όχι μόνο θα τονίσει την αίσθηση της προοπτικής, αλλά με την αεροδυναμική μορφή του καθώς κατηφορίζουμε από την Καλλιρόης και δευτερευόντως από τη Συγγρού, ανακαλεί στη μνήμη αυτό που υπήρξε άλλοτε εκεί που σήμερα είναι το αυτοκινούμενο ρεύμα του παλαιού Ιλισσού. Λίγα κτίρια στην Αθήνα χαρακτηρίζουν με τη μορφή και τον όγκο τους τον υφιστάμενο οικιστικό ιστό που προέκυψε ως προϊόν σχεδιασμού και που είχε την τύχη να εφαρμοσθεί. Αν αναζητηθούν παραδείγματα προς σύγκριση ίσως να έρθουν στο νου τα κτίρια του 19ου αιώνα, όπως το Πολυτεχνείο και το Μουσείο, και τα μεσοπολεμικά κτίρια, όπως του Μετοχικού Ταμείου Στρατού (με τον ιδιόμορφο αύλιο χώ-

ρο του, ο οποίος παραπέμπει σε σχεδιασμό συνεχούς συστήματος τύπου Βαρκελώνης, που δυστυχώς δεν βρήκε μιμητές) και του Υπουργείου Εμπορίου, που καταλαμβάνουν ένα ολόκληρο οικοδομικό τετράγωνο στην καρδιά της Πόλης.

Η διεθνής αρχιτεκτονική μετά τον πόλεμο σηματοδοτείται με την ελεύθερη διάταξη των όγκων εντός του οικοπέδου και με την μη κανονικότητα των τετραγώνων, σε συνδυασμό δε με το ελεύθερο ύψος προέκυψαν κτίρια που σχεδιάσθηκαν κατ' εξαίρεση των υφιστάμενων διατάξεων όπως το Χίλτον, οι Πύργοι: Αθηνών και Απόλλωνος, το Ξενοδοχείο President στους Αμπελοκήπους, η Ασφάλεια Αθηνών στην λεωφόρο Αλεξάνδρας, το Υπουργείο Δημόσιας Τάξης στην Κατεχάκη και τέλος, το Atrium στην Κηφισίας, κτίρια που προσέδωσαν μαζί με τα εμπορικά κέντρα την κατ' επίφαση εικόνα της σύγχρονης μεγαλούπολης σε ένα πέλαγος ανομοιομορφίας και ανομοιογένειας.

Το κτίριο του Φιξ μαζί με το Ωδείο Αθηνών είναι από τα λίγα οικοδομήματα που με το μήκος τους, σε αντίθεση με το ύψος τους, χαρακτηρίζουν τη μορφή της πόλης και παραπέμπουν σε ουρανοξύστες κατά-γης και όχι επί της γης.

– Κτίρια που η σχέση τους με το έδαφος μπορεί να τους προσδώσει λειτουργίες ποικίλες όπως τα κτίρια των αγορών στην αρχαιότητα π.χ. η Στοά του Αττάλου.

– Κτίρια που ο σχεδιασμός τους με εμβάτη παραπέμπει σε κανονικότητες αλλά και τυποποιήσεις που δεν είμαστε εθισμένοι να αποδεχόμαστε. Εξοβολιστές πράξεις σε έναν κόσμο αταξίας και χάους, προσωποποίησης του εφήμερου και προσωρινού.

Τα κτίρια, πολύ περισσότερο δε οι πόλεις, είναι μακροβιότερα των ανθρώπων, χαρακτη-

ρίζουν αλλά και χαρακτηρίζονται από τις γενιές που τα κατασκεύασαν, ας διατηρήσουμε τη μνήμη τους, έστω και με τις ατέλειές τους, αφού υπήρξαν πριν από μας για μας.

ΒΑΛΚΑΝΙΚΗ ΘΡΗΣΚΕΥΤΙΚΗ ΕΛΕΥΘΕΡΙΑ

του Σταύρου Τσακουράκη

Στο μήνυμά του για την Σαρακοστή ο αρχιεπίσκοπος των καθολικών Νικόλαος κατήγγειλε την «αφόρητη κατάσταση, ένα πραγματικό Γολγοθά» που βιώνουν οι καθολικοί πιστοί στην Ελλάδα. Απαράδεκτες διακρίσεις εις βάρος των, προσκόμματα στη λατρεία και κατηγορίες εναντίον τους για έλλειψη πατριωτισμού και υποκίνηση από τους ξένους συνιστούν τα βασικά χαρακτηριστικά της ζοφερής, κατά τον αρχιεπίσκοπο, εικόνας.

Σε μια χώρα που σέβεται και προστατεύει την θρησκευτική ελευθερία οποιαδήποτε καταγγελία για καταπίεση θρησκευτικών μειονοτήτων, ακόμη και αν είναι άδικη ή υπερβολική, πρέπει να αντιμετωπίζεται με προσοχή και ευαισθησία. Αν, όπως συμβαίνει στην Ελλάδα, η όποια καταγγελία ακούγεται, χαρακτηρίζεται αμέσως ως άδικη, εξαγείρει τα αισθήματα των ορθόδοξων για την «αγνωμοσύνη» των αντιφρονούντων και συνοδεύεται με καταιγισμό κατηγοριών εναντίον όσων τόλμησαν να παραπονεθούν, τότε ασφαλώς δεν χρειάζονται άλλα στοιχεία για να συμπεράνει κανείς ότι οι περισσότερες καταγγελίες είναι βάσιμες.

Ανατρέξτε στο άρθρο του Γ. Καλοκαιρινού με τον χαρακτηριστικό τίτλο «Επίθεση του Βατικανού κατά των Ελλήνων» που δημοσιεύθηκε στην *Καθημερινή* της 19.3.1995 και θα πεισθείτε. «Πισώπλατη μαχαιριά κατά

της Ελλάδας αλλά και κατά του ελληνικού λαού», αμφισβήτηση του πατριωτισμού των καθολικών, απαίτηση για σθεναρή αντιμετώπισή τους, περαιτέρω ενίσχυση της ορθόδοξης εκκλησίας είναι μερικές από τις «σκέψεις» του αρθρογράφου με αφορμή την συγκεκριμένη καταγγελία.

Οι καθολικοί στην Ελλάδα δεν συνηθίζουν να διαμαρτύρονται εύκολα και χωρίς λόγο. Ο αρχιεπίσκοπος Νικόλαος τους τελευταίους μήνες προέβη σε δύο διαβήματα προς τον Υπουργό Παιδείας, ζητώντας την ικανοποίηση διαφόρων αιτημάτων της εκκλησίας του, μεταξύ των οποίων η ανέγερση καθολικού ναού στο Ελληνικό. Προφανώς εισέπραξε αόριστες υποσχέσεις. Στη χώρα μας άλλωστε η άδεια ανέγερσης του ναού μιας θρησκείας, παρά την συνταγματική επιταγή, δεν αποτελεί δικαίωμα των πιστών αλλά περνά από την μεγαθυμία του τοπικού ορθόδοξου Μητροπολίτη. Αν οι καθολικοί χρειάζεται να κινήσουν γη και ουρανό για να αποκτήσουν ένα ναό, τι πρέπει άραγε να κάνουν άλλες θρησκευτικές μειονότητες, όπως π.χ. οι μουσουλμάνοι, για να επιτύχουν κάτι παρόμοιο; Η θρησκευτική ελευθερία στην Ελλάδα είναι δυστυχώς προνόμιο μόνο των ορθόδοξων χριστιανών και η πολιτική εξουσία και η δικαιοσύνη δεν τολμούν να επιβάλλουν τη νομιμότητα.

Εύκολα θα μπορούσε κανένας να δείξει ότι η απαράδεκτη αυτή κατάσταση μας μειώνει διεθνώς ως πολιτισμένη χώρα. Η έγκριτη εφ. *Le Monde* φιλοξένησε στην πρώτη σελίδα τις καταγγελίες του Νικολάου και έθεσε σοβαρά ερωτήματα για την θρησκευτική ελευθερία των μειονοτήτων στην Ελλάδα. Έτσι φυσικά αποδυναμώνεται κάθε πολιτική που αποσκοπεί είτε να προασπίσει τα δικαιώματα ορθόδοξων μειονοτήτων αλλού είτε να καταγγείλει τον θρησκευτικό φανα-

τισμό που επικρατεί σε γειτονικές μας χώρες. Όμως σε ένα ζήτημα θεμελιώδους αρχής, όπως είναι η θρησκευτική ελευθερία, το βασικό δεν είναι μια λογική πολιτικής σκοπιμότητας. Δεν είναι οι διεθνείς μας σχέσεις ή η πολιτική μας έναντι της Τουρκίας και της Αλβανίας που υπαγορεύουν την απόρριψη μιας βαλκανικού τύπου θρησκευτικής ελευθερίας. Τα επιχειρήματα αυτά δείχνουν την πολιτική μας ανοησία αλλά δεν αγγίζουν την ουσία του ζητήματος που είναι ότι βασική προϋπόθεση μιας ελεύθερης και δημοκρατικής κοινωνίας είναι η απόλυτη προστασία θρησκειών, ιδεολογιών, κοσμοθεωριών, πεποιθήσεων και ιδεών.

Σε αυτή τη θεμελιώδη αρχή θα περίμενε κανείς να συνταχθούν ακόμη και οι ορθόδοξολάγνοι (κατά το ευρωλιγούρηδες) διανοούμενοι. Αυτοί όμως, λαλίστατοι κατά τα άλλα επί παντός επιστητού, επί του θέματος τηρούν σιγήν ιχθύος. ■